

Poslední územní expanze Říma a Adoptivní císaři

Aleš Mučka

Adoptivní císaři

- ▶ Nerva (96 – 98)
- ▶ Traianus (98 – 117)
- ▶ Hadrianus (117 – 138)
- ▶ Antoninus Pius (138 – 161)
- ▶ Marcus Aurelius (161 – 180)
- ▶ Lucius Verus (161 – 169)
- ▶ Commodus (180 – 192)

Jak do módy přišel plnovous

Nový způsob nástupnictví

- ▶ Po zavraždění císaře Domitiana roku 96 byl novým imperátorem zvolen pětášedesátiletý a bezdětný Marcus Cocceius Nerva
- ▶ Během své krátké vlády musel čelit povstání Pretoriánské gardy, které vedl prefekt Casperius Aelianus
- ▶ Nerva jim musel pod nátlakem vydat vrahy svého předchůdce a rozhodl se adoptovat schopného velitele Marca Ulpia Traiana

Císař Traianus a jeho výboje

Nový silný vládce

- ▶ V roce 98 zemřel císař Nerva, ale jeho nástupce se dostavil do Říma až na konci příštího roku
- ▶ Nový imperátor se ihned začal připravovat na novou konfrontaci s kmenem Dáků, s nimiž císař Domitianus uzavřel nevýhodnou mírovou smlouvu
- ▶ Na přelomu let 100 a 101 shromáždil Traianus u Dunaje asi 100 000 legionářů

Traianovy Dácké války (101 – 102 a 105 – 106)

První dácká válka (101 – 102)

- ▶ Na jaře roku 101 překročily římské legie Dunaj a během svého postupu vypalovaly vesnice a města barbarů
- ▶ Dácký král Decebalus se tentýž rok s Římany střetl v druhé bitvě u Tapae, ale byl drtivě poražen
- ▶ Římská armáda poté pokračovala na hlavní hradiště Dáků Sarmizegetusu, ale v týlu ještě porazila barbary v bitvě u Adamclisi

Přestávka ve válce

- ▶ Roku 102 král Decebalus zahájil jednání o míru a přijal tvrdé podmínky, které mu nadiktoval císař Traianus
- ▶ Musel se vzdát Římany obsazeného území, odzbrojit svou armádu a stát se vazalem Římské říše
- ▶ Oba vojevůdci ale tušili, že se jedná pouze o krátkou přestávku v bojích a brzy dojde k dalšímu konfliktu

Druhá dácká válka (105 – 106)

- ▶ Dácký král Decebalus zorganizoval roku 105 povstání kmenů, které si Římané podrobili v předchozí válce
- ▶ Jako odpověď zahájil císař Traianus další invazi za Dunaj a oblehl vzpurného panovníka v jeho sídle - Sarmisegetuse
- ▶ Po prvním neúspěšném útoku bylo hradiště dobyto a vzpurný král spáchal sebevraždu
- ▶ Římané se poté zmocnili jeho pokladu

Hodnocení Dáckých válek císaře Traiana

- ▶ Po svém návratu do Říma zahájil vítězný císař díky bohaté kořisti rozsáhlý stavební program (Trajánův sloup)
- ▶ Z oblastí obývaných Dáky se stala nová římská provincie Dacia, což bylo poslední dlouhodobější rozšíření impéria
- ▶ Po skončení tohoto konfliktu se Římané již jen snažili konsolidovat své stávající hranice a jen krátkodobě zabírali další území

Válka s Parthy (114 – 117)

Přípravy na tažení

- ▶ V roce 106 zemřel v bohatém království Nabateja panovník Rabbel II. Sótér
- ▶ Římané roku 107 bez odporu zabrali tuto zemi schopných arabských obchodníků
- ▶ Traianus se zatím zabýval vnitřní správou impéria, a proto až v roce 113 zahájil přípravy na tažení na východě
- ▶ Záminkou pro válku bylo dosazení parthského kandidáta na arménský trůn

Nejdříve do Arménie

- ▶ Na začátku roku 114 vtáhl císař s téměř dvaceti legiemi do Arménie
- ▶ Parthy dosazený král Parthamasiris se Římanům vzdal a byl sesazen
- ▶ Jelikož byl arménský trůn uprázdňen, vytvořil Traianus z Arménie novou římskou provincii
- ▶ Římané na přelomu let 114 a 115 přezimovali na nově obsazeném území

Na Parthy!

- ▶ V roce 115 vyrazila Římská armáda na město Eddesu a pevnost Nisibis (dnes Nusaybin) a obojí rychle dobyla
- ▶ Parthský král Osroés nemohl zorganizovat žádnou účinnou obranu, protože právě vedl občanskou válku se vzdorokrálem Vologaisem III. na východě
- ▶ Před návratem do Antiochie na zimu Římané ještě obsadili pevnost Dura Európos

Další porážky Parthů

- ▶ V roce 116 válka pokračovala a římsí vojáci se zmocnili města Babylon a království Adiabene s metropolí Arbelou
- ▶ Po řece Tigris Římané dopluli až k parthské metropoli Ktésifónu, který obsadili, a pokračovali až k Perskému zálivu
- ▶ Na konci roku porazili Římané Parthy v bitvě a dosadili na parthský trůn vlastního vzdorokrále

Císař už na válku nestačí

- ▶ V roce 117 se zdravotní stav císaře Traiana vážně zhoršil, a proto se rozhodl pro návrat do Říma, ale během cesty jej ve městě Selinúntu ranila mrtvice a zemřel
- ▶ Před svou smrtí stihl ještě vytvořit na nově dobytém území novou provincii Mezopotámii
- ▶ Jeho následník, císař Hadrián, ale téměř celé dobyté území vyklidil, protože mu připadalo vojensky neudržitelné

Hodnocení Traianovy války s Parthy

- ▶ Císař Traianus se pokusil říši zbavit dlouhodobého nepřítele na východní hranici
- ▶ Při jeho podmaňování ale poněkud přecenil vojenskou sílu své říše a na konci svého života se musel stáhnout z bojiště
- ▶ Římské impérium dosáhlo svého největšího územního rozsahu a po císařově smrti se ostatní vládcí už jen snažili udržet a zabezpečit dobytá území

Povstání ve východních provinciích (115 – 117)

Když legie nejsou doma!

- ▶ Jelikož si válka s Parthy vyžádala zapojení asi dvaceti legií, rozhodli se nespokojení obyvatelé východních provincií zahájit povstání proti římské nadvládě
- ▶ Slabé vojenské posádky v oblastech Egypta, Judeje, ostrova Kypr, Kyrenaiky (východ dnešní Libye) a Mezopotámie byly snadno poraženy a potom začalo masakrování civilního obyvatelstva (Řeků a Římanů)

Žádný odboj se netoleruje

- ▶ Roku 116 potlačil povstání v Mezopotámii budoucí císař Hadrianus
- ▶ Povstalce v severní Africe rozdrtila trestná výprava, které velel pretoriánský prefekt Quintus Marcius Turbo
- ▶ K pacifikaci Kypru byla vyslána VII. legie, která rovněž brzy uklidnila situaci
- ▶ Povstalce v Judeji porazil generál Lusius Quietus, ale Židé bojovali v každé provincii

Hodnocení povstání

- ▶ Silné zapojení Židů ve všech ohniscích odporu jen předznamenalo budoucí Povstání Bar Kochby (132 – 136)
- ▶ Celé povstání bylo jen projevem brutálního násilí, které nedosáhlo žádných významných politických úspěchů
- ▶ Římská administrativa si uvědomila, že východní provincie představují potenciální ohniska nových povstání

Vláda císaře Hadriana (117 – 138)

Nový císař – nová vojenská doktrína

- ▶ Po smrti císaře Traiana se chopil moci jeho adoptivní syn Publius Aelius Hadrianus
- ▶ Nový panovník brzy zastavil vojenskou expanzi svého předchůdce a začal pomalu opevňovat stávající hranice říše
- ▶ V Římské armádě začaly být posilovány pomocné sbory (auxilia) a počet odvedenců z Apeninského poloostrova se začal snižovat
- ▶ Do roku 138 došlo ke 2 velkým povstáním

Začíná vexilace

- ▶ Do ohrožených oblastí římských hranic nebyly vysílány celé legie, ale pouze samostatné kohorty
- ▶ Tímto opatřením bylo docíleno mnohem větší flexibility legií, což bylo praktické u neustále napadaných hranic impéria
- ▶ Zvyšování počtu mužů v pomocných sborech vytvářelo jednotky vybavené pro konkrétní úkoly a snižovalo vojenské výdaje

Mírové zabezpečení hranic

- ▶ Císař Hadrianus se vzdal většiny území dobytého na východě jeho předchůdcem
- ▶ Začala výstavba pohraničních opevnění (Limes Romanus)
- ▶ Mírovými smlouvami vytvářel z barbarských království vně impéria „nárazníkové“ státy
- ▶ I když byla hranice opevněna, neustále docházelo k drobným nájezdům a střetům mezi barbary a římskými vojáky

Povstání v Britannii (119 – 121)

Je třeba vytýčit novou hranici

- ▶ V roce 119 povstaly kmeny Brigantů, Britonů a Selgovů obývající sever Británie
- ▶ V roce 120 byla „ztracena“ IX. legie, ale o samotném povstání existuje jen málo hodnověrných pramenů
- ▶ Vzbouřence porazil roku 121 generál Quintus Pompeius Falco
- ▶ V letech 122 – 128 nechal císař postavit tzv. Hadriánův val proti kmenům ze severu

Hadriánův val

Hodnocení Povstání v Britannii

- ▶ Stavba obranného valu poskytla severní hranici impéria lepší obranné postavení, ale zároveň zabránila jeho další expanzi
- ▶ Císař Hadrianus chtěl také možná postavit rozsáhlý kamenný monument připomínající jeho osobu
- ▶ Římské pozice v Británii se tím ale příliš neupevnily, pouze rozdělily tento ostrov na sever a jih od zdi

Povstání Bar Kochby (132 – 135/136)

Císař chce znesvětit posvátná místa

- ▶ Dlouholeté napětí mezi římskou správou a Židy vyvrcholilo v roce 132, kdy se císař Hadrianus rozhodl vybudovat na území bývalého Jeruzaléma římské město
- ▶ Do čela povstalců se postavil Šimon bar Kozeba, který později přijal jako „mesiáš“ přízvisko bar Kochba (Syn hvězdy)
- ▶ V roce 133 dorazil do Judeje generál Sextus Julius Severus s více než 10 legiemi

Nová taktika

- ▶ Židovští povstalci se omezovali na drobné výpady proti římským vojákům
- ▶ Opevnili každé město a vesnici a také vybudovali pod mnoha domy podzemní úkryty, aby zde přečkali odvetu Římanů
- ▶ Rovněž vybudovali systém chodeb mezi jeskyněmi a ukrývali se zde
- ▶ V neznámém údolí ale byla povstalecká armáda napadena a zničena Římany

Poslední pevnost povstalců

- ▶ Šimon bar Kochba a další velitelé povstání byli obklíčeni v pevnosti Betar
- ▶ Podle židovské tradice bylo toto sídlo dobyto v den výročí zničení obou Jeruzalémských chrámů, přičemž vůdce rebelů byl zabit zrádcem z vlastní rodiny
- ▶ Podle některých historiků Římané ještě další rok dobývali několik posledních osamocených pevností povstalců

Hodnocení Povstání Bar Kochby

- ▶ Tento poslední pokus Židů získat na Římské říši alespoň částečnou autonomii skončil masakrem téměř 600 000 lidí
- ▶ Jejich taktika vytvořit rozsáhlý systém opevněných center odporu nakonec zcela selhala, jelikož Římská armáda byla dostatečně silná na jejich rychlé dobývání
- ▶ Zuřící císař Hadrianus následně začal prosazovat přísnou protižidovskou doktrínu

Hodnocení vlády císaře Hadriana

- ▶ Svou politikou stabilizace a opevňování hranic impéria nezabránil nájezdům barbarů do pohraničních oblastí
- ▶ Když se rovněž dobrovolně vzdal možnosti další územní expanze, donutil říši spoléhat se pouze na lidské a materiální zdroje, které se nacházely pouze uvnitř hranic
- ▶ O několik století později se tak říše ocitla v krizi, která vedla k jejímu pádu na západě

Antoninus Pius (138 – 161)

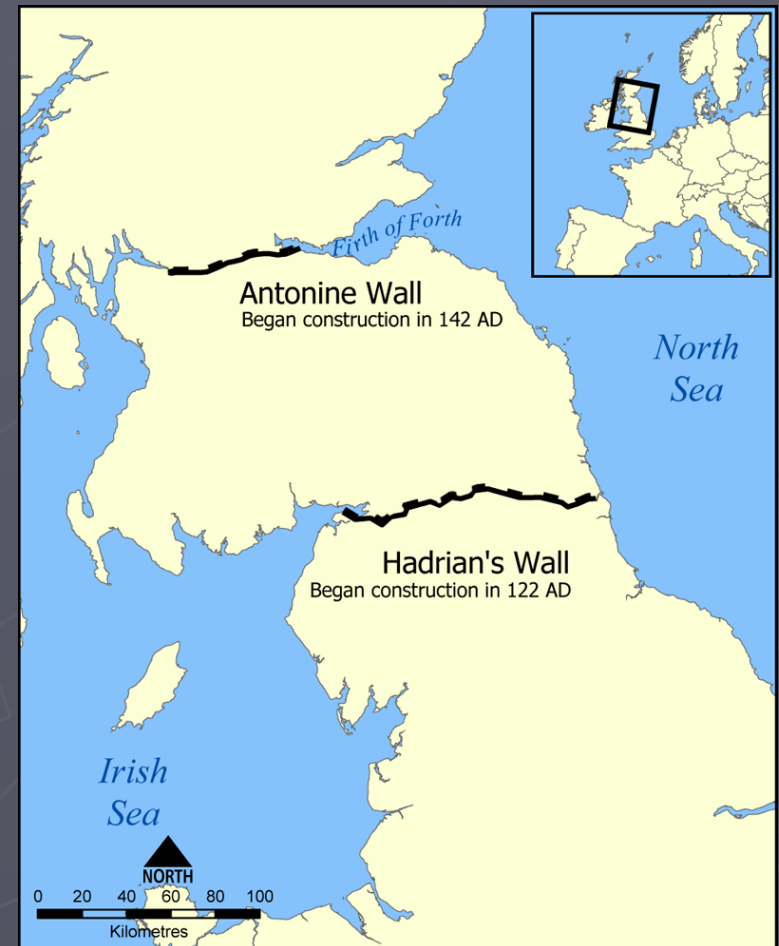

Císař, který nevedl žádnou válku

- ▶ Po smrti císaře Hadriana roku 138 nastoupil na trůn jeho adoptivní syn Titus Arrius Antoninus, který dostal přízvisko Pius
- ▶ Již před nástupem na trůn adoptoval své dva syny - Lucius Ceionius Commodus (známý jako Lucius Verus) a Marcus Annius Verus (vládl jako Marcus Aurelius)
- ▶ Během jeho panování vládl v celé říši mír a prosperita, ale po jeho smrti nastaly války

Antoninův val

- ▶ Postaven v letech 142 až 144
- ▶ O 160 kilometrů severněji než Hadriánův val
- ▶ Méně kvalitní vojenské opevnění
- ▶ Byl používán jen do roku 164 a krátce ještě v letech 208 - 211

Hodnocení vlády Antonina Pia

- ▶ I když zajistil impériu více než dvacet let míru a prosperity, někteří historikové se domnívají, že mohl předejít konfliktům následujícím krátce po jeho úmrtí
- ▶ Preventivními údery proti germánským kmenům a Parthské říši mohl zabránit válkám, které vedli jeho adoptivní synové
- ▶ I tento císař pokračoval v zajišťování hranic říše a její vnitřní stabilizaci

Děkuji za pozornost

Prostor pro dotazy